

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE UYGULAMALI DERSLERİN YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

OPINIONS OF PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE UNDERGRADUATE STUDENTS ON THE CONDUCT OF PRACTICAL COURSES IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION

Ceylan GÜNDEĞER²

Rezzan GÜNDOĞDU³

Başvuru Tarihi:26.12.2021

Yayına Kabul Tarihi:25.10.2022

DOI:10.21764/maeuefd.1047615

(Araştırma Makalesi)

Özet: Aralık 2019'da ortaya çıkan ve Mart 2020'de tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi ile birlikte üniversiteler uzaktan eğitim ile yola devam etmeye karar vermiştir. Bu çalışmanın amacı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Anabilim Dalı'nda, Bireyle Psikolojik Danışma ve Alan Çalışması gibi uygulamalı derslere, uzaktan eğitim sürecinin getirdiği avantajların ve dezavantajların belirlenmesi, bunların derinlemesine incelenmesi ve öğrencilerin sorunlara getirdiği ve/veya getirilmesini istediği çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, yarı yapılandırılmış görüşme formları yardımıyla, yüz yüze ve çevrim içi ortamda, 10-15 kişilik öğrenci gruplarıyla, odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Veri analizinde içerik analizi uygulanmış; uzmanlar arası uyum için Miles ve Huberman katsayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, PDR öğrencilerinin büyük bir kısmı (%77) uzaktan eğitim sürecinin eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini; en önemli avantajın kendini geliştirmeleri için vakitlerinin kalması (%90) olduğunu; en önemli dezavantajın ise uygulama derslerinde okul atmosferini yaşayamamış olmaları (%40) ve kendilerini alanda yetkin hissedemiyor oluşları (%36) olduğunu ifade etmişlerdir. PDR öğrencilerinin uygulamalı derslere yönelik çözümleri ise bulunulan ilde staj olanağının sağlanması (%22), ders sürelerinin uzatılması (%34) ve derslere etkin katılımın sağlanması (%44) şeklindedir.

Anahtar Sözcükler: *Psikolojik danışma ve rehberlik, uygulamalı dersler, covid-19, pandemi, öğrenci görüşleri*

Abstract: With the Covid-19 pandemic, which emerged in December 2019 and affected the whole world in March 2020, universities decided to continue with distance education. The aim of this study is to determine the advantages and disadvantages of the distance education process for applied courses such as Individual Psychological Counseling and Field Study in the department of Psychological Counseling and Guidance (PCG), to examine them in depth and to determine the solutions that the students bring to the problems and/or want to be brought. For this purpose, with the help of semi-structured interview forms, focus group interviews were conducted with student groups of 10-15, face-to-face and online. Content analysis was applied in data analysis; Miles&Huberman coefficient for the inter-expert agreement was calculated as 0.90. According to the results of the research, most of the PCG students (77%) stated that the distance education process affects their education life negatively; the most important advantage is that they have time to improve themselves (90%). They stated that the most important disadvantage is that they could not experience the school atmosphere in the practice classes (40%) and that they could not feel competent in the field (36%). The solutions of PCG students for applied courses are providing internship opportunities in the province (22%), prolonging the duration of the courses (34%) and ensuring active participation in the courses (44%).

Keywords: *Psychological counseling and guidance, practical courses, covid-19, outbreak, student opinions*

¹ Bu çalışma, 7-10 Temmuz 2021 tarihinde gerçekleştirilen VIII. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde (EJER) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, cgundeger@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3572-1708

³ Prof. Dr., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, rezgundogdu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1220-9157

Giriş

Covid-19 pandemisi Aralık 2019'da Asya'da ortaya çıkmış ve Mart 2020'de tüm dünyayı etkisi altına almıştır (WHO, 2020). Pandemi ile birlikte tüm dünya ülkelerinin eğitim ve çalışma koşullarını hızla gözden geçirmesi gerekmiştir. Eğitim kurumlarının kapatılması ve yüz yüze eğitime ara verilmesiyle dünyada tüm eğitim düzeylerinden öğrenci nüfusunun yaklaşık yarısına karşılık gelen 1,6 milyar öğrencinin eğitimi kesintiye uğramıştır (UNESCO, 2020a). Türkiye'de bu durumdan etkilenen toplam öğrenci sayısı 24.901.925 ve yükseköğretimde ise bu sayısı 7.198.987'dir (UNESCO, 2020b). Türkiye'de 12 Mart 2020'de tüm eğitim kurumlarında (ilkokul-ortaokul-lise ve üniversite) yüz yüze eğitime ara verilmiştir. 23 Mart 2020 tarihinde ilkökul, ortaokul ve liseler için Eğitim Bilişim Ağı (EBA) TV aracılığıyla uzaktan eğitim süreci başlarken; Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 2019-2020 bahar dönemini uzaktan eğitim ile tamamlamaya karar vermiştir.

Uzaktan eğitim, sürekli gelişmekte olan teknolojinin eğitim dünyasına sağladığı avantajlardan faydalanılarak yürütülen bir sistemdir (Özdemir, Çakıroğlu, Bayılmış ve Ekiz, 2004). Temelleri 1800'lere dayanan uzaktan eğitim kavramı, eğitim kurumlarının ve çalışanlarının, eğitim politikacılarının, diğer eğitim kademelerindeki öğrenciler ve aileleri ile birlikte üniversite öğrencilerinin de gündemine yerleşmiştir. Dünyadaki ilk uzaktan eğitim uygulamasının 1840'ta Sir Isaac Pitman tarafından İngiltere'de başlatıldığı kabul edilmektedir (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012). Pitman, stenografi dersinde posta yolu ile eğitimi sistematik olarak gerçekleştirmiş ve Yazışmalı Koleji'nin (Correspondence College) temellerini atmıştır. Pitman ödevler ve sınavları posta yoluyla almış; ayrıntılı değerlendirmelerini ve geri bildirimlerini öğrencilerine yine posta yolu ile ulaştırmıştır (Can ve Köroğlu, 2020). Harper'a (1886) göre, uzaktan eğitimde öğretmen yüz yüze eğitimde olduğundan daha cefakâr, özenli, sabırlı, sempatik ve canlı; öğrenci ise daha ilgili, hırslı, anlayışlı ve aynı ölçüde canlı olmalıdır.

Pandemi sebebiyle gündemin merkezinde kendine yer bulan uzaktan eğitim kavramının tarihi bir önceki paragrafta bahsedildiği gibi oldukça geçmiş zamana uzanmaktadır. Harper'ın (1886) belirtmiş olduğu uzaktan eğitimde öğrenci ve öğretmen özelliklerinin üzerine; Moore (1972) uzaktan eğitimin öğrenci, öğretmen ve iletişim olmak üzere üç unsuru olduğundan söz etmektedir. Günümüzde internetin yaygınlaşması, uzaktan eğitim sürecinin kolaylıkla sağlanabileceğini akıllara getirmektedir. Oysa internet sadece bir iletişim kanalıdır ve öğrenci-öğretmen

etkileşiminin sağlanacağına garantisini vermemektedir. Ayrıca uzaktan eğitim için gerekli alt yapının il-merkezde oturan öğrenciler-öğretmenler için olduğu kadar kasaba-köylerde yaşayan öğrenciler-öğretmenler için de erişilebilir olması gerekmektedir ki bu kanal üzerinden sınıf içi etkileşim sağlanabilsin.

Türkiye’de 2019-2020 bahar dönemi ile birlikte uzaktan eğitime geçen, bu amaçla alt yapı çalışmalarını hızlandıran üniversitelerin bir kısmında asenkron bir kısmında ise senkron şekilde derslerin yürütülmesi söz konusu olmuştur. Asenkron derslerde öğretim elemanları dersleri için videolar çekip sisteme yüklemiş ve herhangi bir öğrenci-öğretmen etkileşimi ya da sınıf içi iletişim sağlanmadan dersler yürütülürken; senkron derslerde öğretim elemanı ve öğrenciler eş zamanlı olarak sanal bir sınıfta buluşarak, tartışarak, soru-cevap yöntemini kullanarak, ders dönemini asenkron derslere kıyasla daha etkileşimli bir şekilde tamamlamıştır.

Derslerin çevrim içi ortama aktarılması teorik derslerin dışında özellikle uygulama derslerinde birtakım sorunlara sebep olmuştur. Özellikle bir atölye ya da laboratuvarında gerçekleşmesi gereken dersler veya bir kuruma gidilerek, gözlem vb. uygulamaların gerçekleştirildiği ve yüksek düzeyde bireyler arası etkileşim gerektiren derslerin çevrim içi ortamda canlı yürütülmesinde bazı eksikler ortaya çıkmış; uygulamaların işleyişinde süreç aksamış veya kesintiye uğramıştır. YÖK (2021) 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar dönemine ilişkin yaptığı açıklamada, öğrenci ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin alındığı anket sonuçlarını Sağlık Bakanlığı ile paylaşarak Sağlık Bakanlığı’nın görüşlerini alma yoluna gitmiştir. Sağlık Bakanlığı’ndan gelen dönüt şu şekildedir (YÖK, 2021):

“Son 3 haftadır ülkemizde vaka sayısının yeniden artışa geçmesi daha dikkatli davranılmasını gerektirmektedir. Yükseköğretim kurumlarında yüz yüze eğitimin mevcut şartları dışında önemli bir hareketliliğe sebep olabileceği de unutulmamalıdır. Yükseköğretim kurumlarında uygulamalı eğitimlerde azami dikkat ile ve sıkı tedbirler eşliğinde yüz yüze eğitimin yapılabilmesi, ancak teorik eğitimlerin mümkün olduğunca uzaktan eğitim yöntemleri kullanılarak devam ettirilmesinin uygun olacağı mütalaa edilmektedir.”

Sağlık Bakanlığı'ndan gelen bu görüş ışığında, Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nun 17.02.2021 tarihli toplantısında, uygulamalı ve teorik derslere yönelik alınan kararların bir kısmı aşağıdaki gibidir (YÖK, 2021):

- i. *“Uygulamalı eğitimlerin “azami dikkatin gösterilmesi ve sıkı tedbirlerin alınması” şartıyla öğrenciler seyreltilerek, gruplara ayrılarak yüz yüze yapılabileceği,*
- ii. *Teorik eğitimlerin ise Sağlık Bakanlığının görüşleri ile programlarda kazandırılması gereken asgari yeterlikler dikkate alınarak mümkün olduğunca çevrim içi yapılması,*

Bu açıklama ile birlikte üniversiteler de kendi web sitelerinde 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar dönemi için öğrencilere ve öğretim elemanlarına gerekli açıklamaları yapmışlardır. Buna göre üniversitelerde, tıp ve veterinerlik eğitimi haricindeki bölümlerde yer alan uygulamalı derslerin çevrim içi ortamda yapılmasına karar verilmiştir.

Yukarıda sunulan bu kararı Eğitim Fakültesi temelinde düşünecek olursak, tüm anabilim dallarında yer alan Gözlem, Okullarda Staj gibi uygulamalı derslerin çevrim içi ortama aktarılması söz konusudur. Bununla birlikte anabilim dallarının kendilerine özgü bireysel veya grup halinde yürütülen uygulamalı dersleri de bulunmaktadır. Örneğin, Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda Solfej, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı'nda laboratuvar, Resim Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda atölye dersleri, üniversiteler bünyesinde, derslere özgü çeşitli materyaller kullanılarak gerçekleştirilen uygulamalı dersler arasındadır. Rehberlik ve Psikolojik Danışma (PDR) anabilim dalı öğrencilerinin ise hem üniversite içinde akademisyenlerle hem de üniversite dışında PDR uzmanlarıyla, öğretmenlerle, okullardaki öğrencilerle, danışanlarla gerçekleştirmeleri gereken uygulamalı dersleri bulunmaktadır. Bu derslerin, Bireyle Psikolojik Danışma, Psikolojik Testler, Toplum Hizmet Uygulamaları, Alan Çalışması, Kurumlarda Gözlem ve PDR'de Seminer dersler olduğu söylenebilir. Alınan kararla, geleceğin öğretmenlerini-danışmanlarını yetiştirmesi bakımından önem arz eden Eğitim Fakülteleri bünyesindeki uygulamalı derslerin tümünün çevrim içi ortamda uzaktan eğitim ile gerçekleştirilmesi söz konusu olmuştur.

Alanyazın incelendiğinde, Covid-19 pandemisinde üniversitelerde yaşanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin genellikle öğrenci ve akademisyen görüşlerinin incelendiği araştırmalar olduğu görülmektedir. Bunlardan çok az sayıdaki çalışmada, uygulamalı derslere yer verildiğini söylemek mümkündür. Örneğin, Şen ve Kızılcıoğlu (2020) tarafından, akademisyenler ve öğrenciler

üzerinde yürütülen nitel bir araştırmada, öğrencilerin çoğu çevrim içi eğitimi avantajlı bulduklarını ancak evde çalışma disiplini geliştirmede ve kalabalık ailelerde derse girmede zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca pandemi döneminde çevrim içi eğitim görmenin motivasyonlarını negatif şekilde etkilediğini belirtmişlerdir. Çalışmada öğrencilerin neredeyse tamamı çevrim içi eğitimde internet problemleri ve teknik aksaklıklar yaşadıklarını; alt yapıdan kaynaklanan hatalar nedeniyle uzaktan eğitimi erişilebilir bulmadıklarını; akademik performanslarında ise motivasyon düşüklüğü, sosyalleşememe ve göz kontağı kurulamaması sebebiyle artış olmadığını belirtmiştir. Bununla beraber, çevrim içi eğitimin, bireysel öğrenmeyi desteklese ve konforlu olsa da verimli olmadığını; zamandan tasarruf sağlansa da zaman yönetiminde zorlandıklarını; maddi anlamda ise barınma, ulaşım ve diğer giderlerin tamamen ortadan kalktığını ancak teknolojik aletlere yapılan harcamaların arttığını ifade etmişlerdir. Araştırmada teorik dersler açısından öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun çevrim içi eğitimi yeterli bulduğu ancak öğrencilerin tamamının uygulamalı derslerin çevrim içi ortamda yürütülmesini yeterli bulmadığı ve çevrim içi eğitimden memnun kalmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özdoğan ve Berkant (2020) tarafından yürütülmüş bir başka nitel araştırmada, İl Milli Eğitim Müdürlüğü yetkilileri, okul yöneticileri, öğretmenler, okul psikolojik danışmanları, öğretim üyeleri, öğrenciler ve velilerin Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada lisans öğrencilerinin görüşlerinin değerlendirildiği kısımda, çevrim içi eğitimin avantajları olarak zamandan ve mekandan bağımsızlık, zaman kazanımı ve hastalıktan korunma en yüksek frekansa sahipken; dezavantaj olarak öğrenme ortamı yetersizliği, duyuşsal eksiklik, ölçme ve değerlendirme sorunları ile sistem hataları en sık tekrarlanan alt temalar olmuştur. Öğrencilerin çözüm önerileri incelendiğinde ise özellikle uygulamalı derslerde yüz yüze eğitimin tercih edilmesi ile alt yapının ve ölçme-değerlendirme sürecinin güçlendirilmesinin belirtildiği görülmektedir.

Kürtüncü ve Kurt (2020) tarafından yapılan bir diğer nitel araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin çevrim içi eğitim sürecinde yaşadıkları problemlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu hem teorik hem de uygulamalı dersleri yetersiz ve verimsiz bulmuş, alt yapıda yaşanan sorunları dile getirmiş ve öğrenci imkanlarının kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte yine öğrencilerin çoğu okulu dondurmaya düşünmediklerini ancak okulun pandemi sebebiyle uzayabileceğini ifade etmişlerdir.

Kahraman (2020) tarafından yürütülen bir başka araştırmada, uygulamalı dersleri pandemide çevrim içi ortamda yürütülen Sanat Bölümü lisans öğrencilerinin bu sürece ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunlukla temel malzemelere ulaşmada zorluk yaşadıkları; öğrencilerin çoğunun uzaktan eğitim sürecinde çizimleri ve boyamaları yaparken zorlanmadıkları ancak maketleri yaparken zorlandıkları; öğrencilerin yarısının uzaktan eğitim sürecinin başarısızlıkla sonuçlanacağını ve uzaktan eğitimin yetersiz olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Okan (2020) tarafından hazırlanan bir bildiri, lisans öğrencilerin pandemide yürütülen çevrim içi derslere yönelik görüşleri incelenmiştir. Araştırmaya göre öğrenciler, disiplin eksikliği, ders saatinin azlığı, donanım eksikliği, verimsizlik, iletişim sorunları gibi çok sayıda faktörden ötürü çevrim içi derslerden memnun olmadıklarını belirtilmiştir. Ayrıca yüz yüze derslerde öğrenciler daha yüksek motivasyona, daha etkili iletişime ve daha çok sorumluluk hissine sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Afşar ve Büyükdoğan (2020) çalışmalarında, lisans öğrencilerinin çevrim içi eğitime ilişkin görüşlerini incelenmiştir. Bu araştırmada ulaşılan sonuca göre, diğer araştırma sonuçlarından farklı olarak, öğrencilerin neredeyse yarısı çevrim içi eğitimi tercih etmekte; çevrim içi eğitimde en büyük problemin teknik konular olduğunu belirtmekte ancak yine de çevrim içi eğitim uygulamalarını kolay ve verimli bulduklarını ifade etmektedir. Bununla birlikte öğrenciler, pandemide yaşanan çevrim içi eğitim ile araştırma yeteneklerinin ve zaman yönetimi becerilerinin daha da geliştiğini belirtmişlerdir.

Sakarya ve Zahal (2020) tarafından yürütülen ve keman öğrencilerinin uygulamalı derslere ilişkin görüşlerinin incelendiği nitel bir araştırmada ise, öğrencilerin hem eş-zamanlı hem de eş-zamanlı olmayan dersler hakkındaki görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin tamamına yakınının, keman eğitiminin kesinlikle yüz yüze yapılması gerektiğini ifade ettikleri ve özellikle müzik eğitiminde yüz yüze ve çevrim içi eğitimin bir arada uygulandığı harmanlanmış öğrenme modelinin kullanılmasını tavsiye ettikleri görülmüştür.

Bu araştırmada, PDR anabilim dalındaki uygulamalı dersler olan, Bireyle Psikolojik Danışma, Psikolojik Testler, Toplum Hizmet Uygulamaları, Alan Çalışması, Kurumlarda Gözlem ve

PDR'de Seminer derslerinde, uzaktan eğitim sürecinde, öğrencilerin yaşadıkları avantajlı ve dezavantajlı durumların belirlenmesi, bunların derinlemesine incelenmesi ve uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlara yönelik öğrencilerin getirdiği ve/veya getirilmesini istediği çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, doğrudan uygulamalı derslerin çevrim içi ortamda yürütülmesine veya PDR alanındaki uygulamalı derslere ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanmamış; genellikle pandemide yaşanan çevrim içi eğitim üzerine öğrencileri görüşlerinin toplandığı, bununla birlikte hemşirelik veya müzik eğitimi gibi alanlardaki uygulamalı derslere ilişkin araştırmaların yürütüldüğü görülmüştür. Bu açıdan, PDR lisans düzeyindeki uygulamalı derslerin Covid-19 pandemisinde çevrim içi şekilde yürütülmesine ilişkin öğrenci görüşlerinin önemli olabileceği düşünülmüştür. Bununla birlikte belki de, çağa ayak uydurmanın bir gerekliliği olarak eğitim politikacılarının ileride yapabileceği birtakım düzenlemelere kaynak oluşturabileceği göz önünde bulundurulduğunda bu araştırmanın önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Uzaktan eğitim süreci, PDR lisans öğrencilerinin eğitim hayatını nasıl/ne yönde etkilemiştir?
2. PDR öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinin uygulamalı derslere getirdiği avantajlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. PDR öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinin uygulamalı derslere getirdiği dezavantajlara ilişkin görüşleri nelerdir?
4. PDR lisans öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı derslerin yürütülmesine yönelik çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma betimsel türde nitel bir araştırmadır. Çalışmada odak grup görüşmeleri üzerinden yarı yapılandırılmış görüşme formları yardımıyla veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede sorular önceden belirlenir ve bu sorularla veriler toplanmaya çalışılır (Karasar, 1994).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Yıldırım ve Şimşek'in (2011) odak grup görüşmesi hakkındaki önerileri dikkate alınarak, 10-15 kişiden oluşturulmuştur. Çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında, bir devlet üniversitesinde PDR Anabilim Dalı'nda lisans eğitimi almakta olan dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda çeşitliliğin sağlanabilmesi adına, uzaktan eğitim süreci ile ilişkisi olabileceği düşünülerek, bir kurumda çalışan/görev yapan öğrencilerin; birinci öğretim ile ikinci öğretim öğrencilerinin; Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin de odak gruplarda yer alması sağlanmıştır. Araştırmada iki farklı odak grupla görüşmeler yürütülmüştür. Birinci grupta 13 öğrenci ile pandemi önlemleri alınarak yüz yüze; ikinci grupta ise 16 öğrenci ile çevrim içi ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme soruları, araştırmanın amacına uygun soruları içerecek şekilde, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının geçerliğinin sağlanabilmesi için üç alan uzmanından görüş alınarak ve gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Bu son hali ile Etik Kurul Onayı (2021/01-51) alındıktan sonra, odak grup görüşmesi öncesinde pilot bir uygulama yapılarak görüşme sorularının, görüşme ortamlarının (yüz yüze ve çevrim içi) ve kayıt cihazlarının denemesi yapılmış; nihai görüşme öncesinde eksiklikler/karşılaşılması muhtemel aksaklıklar belirlenmiş ve giderilmiştir. Güvenirliğinin belirlenebilmesi amacıyla, kodlar bakımından iki uzman arasındaki uyum için Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre odak grup görüşmesinde, grup dinamiğinden ötürü bireysel görüşmelere kıyasla daha derin ve daha zengin bir veri seti oluşturulabilmektedir. Bu nedenle çalışmada, bireysel görüşme yerine odak grup görüşmesi tercih edilmiştir. Çalışma grubuna amaca uygun (elverişli örnekleme) yöntemi ile ulaşılmış ve odak grup görüşmesinde, Patton'ın belirttiği gibi (2002), herkese eşit sürede cevaplandırma hakkı tanınmıştır. Odak grup görüşmeleri, bir grup ile pandemi önlemleri alınarak yüz yüze; diğer grup ile çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcıların gönüllülükleri esas alınmıştır. Odak grup görüşmeleri yüz yüze

ortamda ve çevrim içi ortamda birer saat sürmüştür. Görüşmeler katılımcıların da izniyle kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu amaçla, kayıt altına alınan görüşmeler öncelikle yazıya aktarılmıştır. Sorulara verilen cevaplar, araştırmacılar tarafından, detaylı ve tekrarlı bir şekilde incelenmiş, kodlar çıkarılmış ve son olarak kodların temsil ettiği temalar belirlenmiştir. Temaların düzenlenmesiyle birlikte kodlar ve temalar bulgular bölümünde sunulmuş; kodlara ve temalara ilişkin öğrenci görüşleri, öğrencilerin kimlikleri gizlenerek, doğrudan okuyucuya aktarılmıştır. Araştırmacıların belirlenen kodlar bakımından görüş birliği ve görüş ayrılıklarına göre Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik katsayısı 0,90 olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, veri analizinden elde edilen bulgular, temalar ve kodlar altında, frekans ve yüzdeler yardımıyla tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Bulguların tamamı, her bir alt problem için, dikkat çekici öğrenci görüşleri ile ayrı ayrı sunulmuştur.

1. Uzaktan Eğitim Sürecinin PDR Lisans Öğrencilerinin Eğitim Hayatını Nasıl/Ne Yönde Etkilediğine İlişkin Bulgular

Tablo 1'de birinci alt probleme ilişkin bulgular yer almaktadır. Tablo 1'e göre, bu soruya cevap veren öğrencilerin çoğunluğu (%77'si), uzaktan eğitim sürecinin eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini; öğrencilerin küçük bir kısmı ise (%23'ü) bu etkinin olumlu yönde gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Tablo 1

Birinci Alt Probleme İlişkin Cevapların Frekans ve Yüzdeleri

	Frekans	Yüzde
Uzaktan eğitim süreci eğitim hayatını olumlu yönde etkiledi	3	%23
Uzaktan eğitim süreci eğitim hayatını olumsuz yönde etkiledi	10	%77

Tablo 1'deki bulgulara göre, öğrencilerin büyük bir kısmı uzaktan eğitim sürecinin olumsuzluklarından etkilenmiştir. Peki bu olumsuz etkiler nelerdir? Aşağıda, bu konuya öğrenci görüşleri üzerinden baktığımızda, yüz yüze eğitimdeki sınıf atmosferinde yakalanan bireyler arası etkileşimin uzaktan eğitim sürecinde sağlanamaması dikkati çekmektedir.

ÖğrA: Etkileşim önemliydi, okuldan soğumuş gibi hissediyorum kendimi, tekrar adapte olmada zorluk çekeceğimi düşünüyorum ki zaten mezun oluyorum.

ÖğrC: Canlı ders kayıtlarını izlerken hızlandırarak izleme seçeneğinin koyulması iyi olmuş, çünkü çok yavaş geliyordu 45 dakika. Derste en azından bir etkileşim var, sıkılıyorum.

ÖğrF: Sınıfta canlı ortamda olmanın kalıcılığı fazla, bazı derslerde (Drama, Grupla Psikolojik Danışma gibi) online olmadı yürümedi, bu sürecin faydası olduğunu düşünmüyorum, etkileşim yok. Bu dersleri tam olarak yapamadık.

ÖğrH: Olumlu etkiledi hocam. Hayatta zaman kazandım, okulun sosyalleşmek için zaman kaybettiğini düşünüyorum, 4 senelik üniversitenin 2 senede bitirilebileceği görüşündeyim, biraz zaman kaybı olarak görüyorum, 4 senede aldığımız dersleri KPSS'ye çalışırken 6 ayda bitirebiliyorsak sosyalleşme dışında tamamen zaman kaybı olarak geliyor. Bence teorik dersler uzaktan eğitim şeklinde devam etmelidir diye düşünüyorum.

ÖğrJ: Notalar anlamda her öğrenciyi daha iyi etkiledi, büyük bir sıkıntıya neden olmadı. Ancak öğrenme kısmında, sosyalleşmeye ket vuran bir süreç oldu, sosyallik anlamında büyük bir eksi, şu an senkron derslerde daha iletişim halinde olabiliyoruz ama yüz yüze eğitimdeki gibi göz teması kuramadığımız için bir eksilik yaşanıldığını düşünüyorum.

ÖğrK: Ben hiçbir olumsuz yan göremiyorum, bu dönemde sorumluluklarımı daha çok aldım kendi üstüme, arkadaşlarımdan yardım olmadan daha fazla çalıştım. Öğrendiklerimi ileride kullanacağımı düşünüyorum.

Yukarıda yer alan ifadelerde olumlu etkiler de sunulmuştur. Örneğin ÖğrH özellikle teorik derslerin uzaktan eğitim ile verilmesinin bireylere zaman kazandıracağını düşünmektedir. Diğer bir olumlu etki ifadesi ise ÖğrJ'de gözlemlenmiştir. ÖğrJ'nin görüşü dikkatle incelendiğinde, bu olumlu etkinin notlar temelinde olduğu görülmektedir. ÖğrJ'ye göre uzaktan eğitim ile öğrencilerin notlarının yükseldiği ve bunun olumlu bir etki oluşturduğu; ancak sınıf içi etkileşimin yine bir olumsuzluk olarak karşısına çıktığı anlaşılmaktadır. Bu bulgulara göre PDR lisans öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde genel olarak *sınıf etkileşimini* en önemli eksiklik olarak tanımladıkları yorumu yapılabilir. Öğrenciler uzaktan eğitim sürecinin olumlu özelliklerinden bahsetse de bu eksiklik neredeyse tüm öğrenci görüşlerinde dikkat çekmektedir. Öğrencilerden, uzaktan eğitim sürecinin hayatlarını nasıl etkilediğini daha net bir şekilde öğrenebilmek adına, bu süreci anlatan bir flaş cümle/kelime istenmiştir. Gelen cevaplar, “Kayıp yıl, Boşluk, Tamamen eksi, Ders verici-

öğretici, Hayal kırıklığı, Yekin olamamak, Farkındalık, Hem yapıcı-hem yıkıcı, Asosyallik” şeklindedir. Bu cevaplar ile ilk alt probleme ilişkin bulgular birbiriyle örtüşmektedir. PDR öğrencileri uzaktan eğitim sürecinin genel olarak eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini; bunda da temel sebebin etkileşimin sağlanamaması olduğunu düşünmektedir.

2. PDR Lisans Öğrencilerinin Uygulamalı Derslerde Uzaktan Eğitim Sürecinin Getirdiği Avantajlara İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Tablo 2’de ikinci alt probleme ilişkin bulgular yer almaktadır. Tablo 2’ye göre, PDR öğrencileri uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersler bakımından en önemli avantajın kendini geliştirmeye vakit kalması (%90) olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte az sayıda öğrenci, çalışan öğrencilerin eğitimlerini tamamlayabilmesini (%10) uzaktan eğitimde ortaya çıkan birer avantaj olarak görmektedir. Çalışmanın Yöntem bölümünde ifade edildiği üzere çalışma grubunun çeşitliliğinin sağlanabilmesi adına çalışma grubunda bir kurumda çalışan/iş sahibi öğrencilerin de yer almasına dikkat edilmiştir. Bu kodlardaki frekans sayısının düşüklüğü çalışma grubundan kaynaklanmaktadır. İki odak grupta da birer öğrenci hem çalışmakta hem okumaktadır. Avantajlara ilişkin birer dikkat çekici örnek ifade aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Kod	Frekans	Yüzde
Çalışan Öğrencilerin Eğitimini Tamamlayabilmesi	1	%10
Kendini Geliştirmeye Vakit Kalması	9	%90

ÖğrN: “Ben çalıştığım için okula gelemiyordum, okula devam edemiyordum, dersleri alamıyordum ve bu yüzden mezun olamıyordum. Ama şu durumda uzaktan olduğu için derslerimi verebiliyorum, evet uygulamalı derslerde sıkıntı olabilir ama en azından teorik dersleri bu şekilde öğrenebiliyorum. Okul ortamında olmak güzel bir şey ama okula gitmek gibi bir avantajımız yoksa benim gibi çalışan insanlar açısından güzel bir şey olduğunu düşünüyorum. Pandemi bittiğinde de uygulamalı derslerde değil ama teorik derslerde uzaktan eğitimin devam etmesinin gerektiğini düşünüyorum. İnsanlara bu şekilde bir hakkın verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Devam zorunluluğu benim gibi durumda olan kişilerin eğitim hakkını elinden alıyor, bana göre.”

ÖğrY: “Hocam Alan Çalışması’nda mesela okullara gidiyor olsak, okuldaki rehber öğretmenlerimiz elinden gelen bilgiyi bizlere sunuyor olacaktı. Şu anda da aynı şekilde yapmaya çalışıyorlar ama biz bunun öncesinde daha detaylı bir araştırma yapmak zorunda

kalıyoruz. Hani haftada 1 gün toplanma imkânımız oluyor. Bu yüzden ön araştırmayı bizim yapmamız gerekiyor ama uzaktan eğitim olmasaydı-yüz yüze eğitim olsaydı okullara gidip rehber öğretmenlerden daha çok aktarım sağlayabilirdik. Bu yönden-kendimizi geliştirme-araştırma yönünde avantajları var diye düşünüyorum.”

3. PDR Lisans Öğrencilerinin, Uygulamalı Derslerde Uzaktan Eğitim Sürecinin Getirdiği Dezavantajlara İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Tablo 3’te üçüncü alt probleme ilişkin bulgular yer almaktadır. Tablo 3’e göre PDR öğrencileri uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersler bakımından en önemli dezavantajın öğrencilerle etkileşim içinde olamamaları (%40) olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, öğrencilerin bir kısmı kendini alanda yetkin hissetmediğini (%36) ve bir kısmı da sosyalleşemedikleri bir eğitim ortamını (%24) dezavantaj olarak gördüklerini belirtmiştir.

Tablo 3

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Cevapların Frekansları ve Yüzdeleri

Kod	Frekans	Yüzde
Sosyalleşememe	6	%24
Alanda Yetkin Hissedememe	9	%36
Öğrencilerle Etkileşim-Okul Atmosferi	10	%40

Tablo 3’te dezavantajlar teması altında sosyalleşememe, alanda yetkin hissedememe ve öğrencilerle etkileşim-okul atmosferi kodları yer almaktadır. Sosyalleşememe kodu sadece uygulamalı dersler için değil tüm dersler için dezavantaj olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin uygulamalı dersleri uzaktan/çevrim içi ortamda almaları kendilerini alanda yetkin hissedememelerine neden olmaktadır. Öğrenci ifadelerinden, bu yetkinliğin, kurumda deneyim kazanmaya-okul atmosferini tanımaya bağlı olduğu çıkarılabilir. Aşağıda uzaktan eğitim sürecine ilişkin dezavantajlar temasına ait kodlara ilişkin dikkat çeken öğrencileri görüşleri yer almaktadır.

ÖğrN: “Üniversite sadece bir eğitim ortamı değil; sosyal bir ortam da. Sadece öğretmenlerden bir şeyler öğrenmek değil, sosyal ilişkileri de barındıran bir ortam, insanları hayata hazırlıyor birçok konuda, işte yurttaki ilişkiler, okuldaki-kantindeki ilişkiler... Sosyal açıdan bakınca da yüz yüze eğitimi savunuyorum tabii. Uzaktan eğitimin bu tarz dezavantajları oluyor. Öğrenciler çok bireysel kalıyor.”

ÖğrG: Hocam Drama gibi derslerde etkileşim önemli, kurumda çalıştığımızda çocuklarla yapacağımız etkinliklerde, mesela Grupla Psikolojik Danışmayı da yapmadık gibi zaten,

teorik kısmında kaldık, bir uygulama olmadı, yüz yüze yaptığımız Bireyle Psikolojik Danışma'daki gibi içinde değiliz yani olayın.

ÖğrB: "Ben uzaktan eğitimin bize çok fazla şey kaybettirdiğini düşünüyorum. Okuldan büyük şeyler kaybederek mezun olduğumuzu düşünüyorum. Biz 3.sınıfta başladık uzaktan eğitime, 3.sınıftan itibaren Grupla Psikolojik Danışma olsun, sosyal olarak aktifleşmek ve etkinliklerimizi görmek adına Drama dersi olsun, büyük kayıplarımız oldu."

ÖğrC: "Uygulamalı dersler bakımından ileriye dönük bir avantaj olduğunu düşünmüyorum, uygulamalı derslerde birbirimize arkadaşlarımızla yardımcı olabileceğimiz sosyalleşebileceğimiz o ortam dışında, başka bir ortamda, bir eğitimde bu kadar aktif şekilde öğrenebileceğimizi sanmıyorum."

ÖğrD: "Uzaktan eğitim hiçbir şekilde etkili olmuyor ve ben kendimi yetkin hissetmiyorum. Mesela geçen dönem Bireyle Psikolojik Danışma'da 3-4 oturumumu uzaktan yapmak zorunda kaldım zoom üzerinden ve hiç rahat hissetmedim, bazı arkadaşlarım rahat olduklarını söylüyorlar ama ben karşıdakiyle (danışanla) hiçbir aktarım içine giremedim ve duygusal olarak herhangi bir şey yaşayamadım yani onu anlayamadım. Bu dönem de Alan Çalışması dersinde uzaktan ders vereceğiz ama bilmiyorum yani karşımızdakine ne kadar kendimizi aktarabiliriz. Ne kadar etili olur bu konuda şüphelerim var, dediğim gibi ben pek bir şey öğrenebildiğimi de düşünmüyorum."

ÖğrE: "Alan çalışması'nda fazlasıyla eksikimiz olduğunu düşünüyorum çünkü 2.sınıfta bile etkin olmaya çalıştık, şu an müthiş şeyler yapabilecekken çok geride hissediyorum ben."

ÖğrF: "Öğrencilerle etkileşim içinde olmak isterdim bu süreçte kesinlikle, evet 2.sınıfta Gözlem dersinde bu etkileşimi yaşadığımızı düşünüyorum ama şu dönemde daha kapsamlı daha çok şeyler aktarabilecektik öğrencilere, kendimize de daha çok şey katabilecektik. Bunu da bir dezavantaj olarak düşünüyorum. Mesela Bireyle Psikolojik Danışma'yı yüz yüze yapabildim ve ondan bir sorun yaşamadım. Kurum Deneyimi'nde ise kendi bulunduğumuz şehirde gidebileceğimizi söylediniz, bu yüzden ben elimden geldiği kadar gitmeye çalışıyorum, bu konuda da bir şanssızlığım yok şu anda. Ama Alan Çalışması'nda öğrencilerle etkileşim içinde olup okul atmosferini almak isterdim açıkçası."

ÖğrG: "Kurum Deneyimi'nde kurumlara gitmemiz gerekiyor ve ben bulunduğum çevreden dolayı bunun çok dezavantajını yaşıyorum çünkü gidebileceğim alanlar çok çok fazla sınırlı o yüzden bunun eksikliğini yaşayacağım.. Bunu da internetten form göndererek tanıdıklara yapmaya çalışacağım, bu da benim için bir dezavantaj olacak. Alan Çalışması'nda da arkadaşlarımızın dediği gibi, 2.sınıfta Gözlem hocamız demişti ki şu an sizi çok fazla sınıflara sokamıyorum ama 4.sınıfta olsanız ehliyeti size verirdim, sınıflara rahat bir şekilde sizi sokabilirdim demişti ve biz bunun beklentisinde olmuştuk hatta aslında 2 yıl boyunca, o yüzden bu zamanı beklemiştik, şu andaysa sadece hocalarımızla gözlem yapabiliyoruz, öğrencilerle görüşmeyi hiçbir şekilde yapamıyoruz ve bunun eksikliğini çok çok fazla yaşıyoruz."

ÖğrH: "Uygulamalı derslerde bence çok eksikimiz var. Ben okulun atmosferini yaşamak isterdim açıkçası çünkü yarın bir gün mesleğe başladığımızda online başlamayacağız büyük ihtimalle. Bir de mesela staj için bulunduğumuz çevredeki okullara gidebilirdik,

buralardaki okullara gidebilseydik güzel olurdu ama o da yasak-olmuyor-kabul edilmiyor. Bu yönden eksiklikleri olduğunu düşünüyorum.”

ÖğrE: Okulda yüz yüze staj yaptığımızda hep bir tahmin edilemezlik var, uzaktan yaptığımızda belli bir plan çerçevesinde bize söyleneni dinliyoruz-anlıyoruz-araştırıyoruz falan ama hep teorik bilgi. Ama mesela 2.sınıfta Okulda Gözlem dersinde, o anda mesela bir veli geliyor, bir öğrenci geliyor, ya da o an bir olay yaşanıyor, onunla ilgili de bize bilgi veriliyor. Ben bu konunun biraz dezavantaj olduğunu düşünüyorum bizim açımızdan.

4. PDR Lisans Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Uygulamalı Derslerin Yürütülmesine Yönelik Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Tablo 4’te dördüncü alt probleme ilişkin bulgular yer almaktadır. Tablo 4’e göre öğrencilerin, öğrencilerin neredeyse yarısı (%44) uygulamalı derslerde öğrencilerin derslere aktif katılımının sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, uygulamalı derslerde ders sürelerinin yeterli olmadığı-sürelerin uzatılması gerektiği (%34) ve öğrencinin pandemi sürecinde bulunduğu ilde staj-uygulama olanaklarının sağlanmasını (%22) önermiş oldukları görülmektedir. PDR öğrencilerinin çözüm önerilerine ilişkin ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Kod	Frekans	Yüzde
Bulunulan ilde staj-uygulama olanağı	7	%22
Ders sürelerinin uzatılması	11	%34
Derslere aktif katılımın sağlanması	14	%44

ÖğrT: “Uygulamalı dersler hakkında da şunu düşünüyorum: Neden belli bir alana-ile kısıtlanıyor. Ben ... ilinde bir öğrenciyim evet ama neden sadece orada stajı almak zorundayım? Benim bulunduğum bir ilde de aynı şekilde stajımı alıp bunun bildirimini size gönderebilirim. Ben bunun yanlış bir uygulama olduğunu düşünüyorum. Sonuçta ben okulda çalışıyorum, öğretmenim, okulumda da bir ortamım var, ben kendi okulumda staj yapıp o şeyleri (belgeleri) size gönderemiyorum, neden ... ‘da bir okulda olmak zorundayım? Bence böyle bir zorunluluk olmamalı, çünkü herkes orada bulunamıyor, ... ilinde bulunamıyor, amaç uygulamada okula gidip bir şeyler öğrenmekse...”

ÖğrK: “Hocam bu dönemin bize çok dezavantajları olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden de öneri olarak gelecekteki dörtler için uygulamalı dersler bulunduğumuz şehirlere alınsın. Biz bulunduğumuz şehirlerdeki okullara gidelim. Orada bu etkinliklerimizi yapalım ya da uygulamalı dersler için biz geri okula dönelim. Gerçekten ben hiçbir verim alamıyorum. Kendimin bu konuda yeterli olduğunu da düşünmüyorum. Teorik bilgi de bir yere kadar.

Bu duruma uygun politikalar geliştirilmeli mutlaka, bunun etkileri 10-20 yıl vurabilir, bu yüzden okula dönmemiz gerekiyor. Ben şu ana kadar bir kere sınıfa girdim ve hiçbir şey yapamadım çocuklar için...”

ÖğrL: “... Ders sürelerinin de biraz kısa olduğunu düşünüyorum. Süreler uzatılabilir, hocamız bir şey anlatıyor, 15 dk, alan çalması mesela, bitti kapanıyor görüntü.”

ÖğrS: “Teorik derslerin süresinin kısaltılıp uygulamalı derslerin süresinin uzatılmasını isterim.”

ÖğrV: “Hocalarımız okullarda dersleri yaparken dersin tamamı kayıt altına alınabilir, zoom üzerinden değil de gelemeyen öğrenciler için o şekilde katılım sağlanabilir. Ya da o an öğrencinin sınıfa canlı bağlanması da sağlanabilir profesyonel kameralarla. Okula gelemeyenler için bir avantaj olur. Siz yine sınıfta ders anlatırsınız, ya sınıfta katılırsınız canlı olarak ya da daha sonra o dersin kaydını dinleriz hani dersi yine öğrenmiş oluruz. Öğrenci de kamerasını açarak aktif katılım sağlayabilir sınıfta öğrenciler de varken, ya dersi kayda alıp yayınlanabilir ya da öğrenci sanal sınıfa girebilir.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen ilk sonuç, PDR Anabilim Dalı’nda lisans düzeyinde öğrenim gören ve görüşme yapılan öğrencilerin oldukça büyük bir kısmı (%77) uzaktan eğitim sürecinin eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini ve yüz yüze eğitimdeki sınıf atmosferinde yakalanan bireyler arası etkileşimin (sınıf etkileşiminin) büyük ölçüde eksik kaldığını belirtmiştir. Araştırmada elde edilen bu sonuç alanyazın ile örtüşmektedir. Alanyazın incelendiğinde öğrencilerin, yüz yüze eğitimde alışlagelen öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin pandemide yaşanan uzaktan eğitimde sağlanamadığını düşündükleri; bunu duyuşsal bir eksiklik ve/veya öğrenme ortamı eksikliği olarak ifade ettikleri görülmektedir (Okan, 2020; Özdoğan ve Berkant, 2020; Şen ve Kızılcıoğlu, 2020). Bununla birlikte alanyazında, öğrenciler, uzaktan eğitim ile akademik performanslarının ve motivasyonlarının da düştüğünü belirtmişlerdir (Özdoğan ve Berkant, 2020; Şen ve Kızılcıoğlu, 2020). Bu açıdan bakıldığında, alanyazından elde edilen bulgular eşliğinde de, pandemide işe koşulan uzaktan eğitim sürecinin öğrencilerin eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilediği yorumu yapılabilir.

Bu araştırmada ulaşılan ikinci sonuca göre, odak gruplardaki öğrencilerin neredeyse tamamı (%90), uzaktan eğitim sürecinin en önemli avantajı olarak kendilerini geliştirmeye vakitlerinin kalması olduğunu ifade etmiştir. Araştırmada elde edilen bu sonuçlar alanyazın ile benzerdir. Alanyazında, öğrenciler tarafından uzaktan eğitimin zamandan ve mekandan bağımsız oluşu; bireysel öğrenmeyi

desteklemesi ve zaman yönetimi becerisini geliştirmesi gibi avantajlarının sunulduğu görülmektedir (Afşar ve Büyükdoğan, 2020; Özdoğan ve Berkant, 2020; Şen ve Kızılcaoğlu, 2020).

Bu araştırmanın sınırlılıklarından biri, hem okuyan hem de çalışan yalnızca birer öğrencinin odak gruplarda yer almasıdır. Hem çalışan hem de okuyan öğrenciler temelinde ele alındığında, derslere fiziksel olarak katılamayan öğrencilerin de derse katılımının sağlanması ve devamsızlık gibi problemlerin önüne geçmesi bakımından aslında uzaktan eğitimin oldukça avantajlı bir süreç olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, hem çalışan hem de okuyan öğrencilerin derslerini tamamlayabilmesi (%10) yine bir avantaj olarak ortaya çıkmış olsa da herhangi bir işte çalışan gruplarda yürütülen araştırmalarda bu avantajın gücü ön plana çıkabilir.

Bu araştırmanın bir başka sonucunu özetlemek gerekirse, PDR öğrencilerinin neredeyse yarısına göre (%40) göre, uzaktan eğitimin avantaj sağlamayan özelliklerinden en önemlisi özellikle uygulamalı derslerde öğrencilerle etkileşim-okul atmosferinin sağlanamamış olmasıdır. PDR öğrencileri okullardaki ve kurumlardaki uygulamalı derslerini pandemi döneminde uzaktan eğitim modeliyle yürütmüşlerdir. Bu noktada okulların açıldığı dönem PDR öğrencileri, okullara gitmek ve okul atmosferini, öğrencilerle iletişimi yerinde yaşamak yerine maalesef sınıf ortamına çevrim içi katılarak birtakım etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Bununla birlikte özellikle Bireyle Psikolojik Danışma derslerini yürütmede ve çevrelerinden uygun danışan bulmakta zorlanmışlardır. Öğrenciler bu duruma dayalı olarak alanda kendini yetkin hissedemediklerini (%36) ifade etmişlerdir. Sosyalleşmek ve öğrencilerle etkileşim halinde olmak PDR öğrencilerinin uygulamalı dersleri için bir gereklilik olarak düşünüldüğünde, öğrenciler işe başladıkları zaman “*sudan çıkmış balığa*” döneceklerini belirtmektedir. Bu durum PDR öğrencilerinin gelecekte iş hayatlarını önemli bir şekilde etkileyecek bir öz-yeterlik inancı gibi ele alınabilir. Buna durumun, PDR öğrencilerinin ve diğer bir taraftan geleceğin danışmanlarının-öğretmenlerinin alanda “*1-0 yenik başlamak*” olarak tabir ettikleri pozisyona ve bir motivasyon kaybına neden olabileceği yorumunu yapmak mümkündür. Bu noktada ulaşılan sonucun alanyazın ile örtüştüğü söylenbilir (Okan, 2020; Özdoğan ve Berkant, 2020; Şen ve Kızılcaoğlu, 2020).

Peki tüm bu avantajlı ve dezavantajlı durumlar için PDR öğrencileri ne önermekte veya gelecekte olası bir “*zorunlu*” uzaktan eğitim süreci için neleri tavsiye etmektedir? Bu sorunun cevabı araştırmanın son alt problem ile belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre, PDR lisans öğrencilerinin neredeyse yarısı (%44) uygulamalı derslerde öğrencilerin derslere aktif katılımının sağlanması

gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte, PDR lisans öğrencileri, uygulamalı derslerde ders sürelerinin yeterli olmadığını, ders sürelerin uzatılması gerektiğini ve öğrencinin pandemi sürecinde bulunduğu ilde staj-uygulama olanaklarının sağlanmasının da bir gereklilik olduğunu ifade etmişlerdir. Buradan hareketle PDR öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı derslere yeterli zamanı ayıramadıkları ve ders katılımının düşük olduğu anlaşılmaktadır. İleride yine bu tür bir durum yaşanması durumunda öğrencilere kendi yaşadıkları illerde staj-uygulama olanağının sağlanması, okullardaki etkileşimin artırılması ve danışman-öğretmen adaylarının öz-yeterlik algısını da dikkate alan araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Afşar, B. ve Büyükdoğan, B. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 161-182.
- Can, N. ve Köroğlu, Y. (2020). Covid-19 Döneminde Yaygınlaşan Uzaktan Eğitimin Değerlendirilmesi ve Eğitim Emekçileri Açısından İncelenmesi. *Madde, Diyalektik ve Toplum*, 3(4), 370-380.
- Harper, W. (1886). *Vincent*. Yeniden Basım. Mackenzie & Christensen.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat - İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Moore, M. (1972). Moderator effects Of Ambivalence İn Attitudemeasurement. Paperread at The Annual Meeting Of The Midwestern Psychological Association, Cleveland: Ohio.
- Mshvidobadze, T. & Gogoladze, T. (2012). “About Web-Based Distance Learning”, *International Journal of Distributed and Parallel Systems (Ijgps)* Vol.3, No.3, Georgia.

- Okan, N. (2020). Pandemi Sürecinde Yapılan Online Derslerin Verimliliğinin İncelenmesi ve Yüz Yüze Yapılan Derslerle Karşılaştırmasının Yapılması. *Uluslararası Covid-19 Kongresi: Eğitimde Yeni Normlar*, (pp. 23-35). Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Özdemir, Ç., Çakıroğlu, M., Bayılmış, C. ve Ekiz, H. (2004). "Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri", *The Turkish Journal of Educational Technology*, Cilt: 3, Sayı: 3, 17.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim*, 49(1), 13-43.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Zahal, G. ve Sakarya, O. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan keman eğitimine ilişkin öğrenci görüşleri. *Journal of Turkish Studies*, 15(6), 795–817.
- Şen, Ö. ve Kızılcıoğlu, G. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin ve akademisyenlerin uzaktan öğretime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *International Journal of 3d Printing Technologies and Digital Industry*, 4(3). 239-252.
- Unesco. (2020a). *School Closures Caused by Coronavirus (Covid-19)*. Unesco. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
- Unesco. (2020b). *Startling Digital Divides in Distance Learning Emerge*. Unesco. <https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksek Öğretim Kurumu. (2021). 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Yılı Bahar Dönemine İlişkin Açıklama. <https://www.yok.gov.tr/HaberBelgeleri/BasinAciklamasi/2021/2020-2021-bahar-donemine-iliskin-aciklama.pdf>
- Who. (2020). *Coronavirus Disease (Covid-19) Pandemic*. World Health Organization. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

Extended Abstract

Purpose

With the Covid-19 pandemic, which emerged in December 2019 and affected the whole world in March 2020, universities decided to continue with distance education. In the distance education process, practical courses in faculties such as Veterinary Medicine and Medicine are given face to

face by taking pandemic prevention; It has been mentioned that the applied courses in other faculties continue in the online environment. In this study, in the courses conducted in the Psychological Counseling and Guidance (PCG) Department, Individual Counseling, Psychological Tests, Community Service Practices, Field Study, Observation in Institutions and Seminar in PCG, it is aimed to determine the advantageous and the disadvantageous situations, to examine them in depth and to determine the solution proposals that the students bring and/or want to be brought for the problems experienced in the distance education process.

In this qualitative research study, data were collected through focus group interviews conducted face-to-face and online, with the help of semi-structured interview forms. The study group consists of fourth-year students who are studying in the PCG Department at a state university in the 2020-2021 academic year. In order to ensure diversity in the study group, considering that they may be related to the distance education process, students working in an institution; normal and secondary education students; Turkish and foreign students were also allowed to take part in focus groups. In the research, interviews were conducted with two different focus groups. In the first group, face-to-face with 13 students by taking pandemic precautions; in the second group, online interviews were conducted with 16 students. The interviews were based on the volunteering of the participants. The interviews were recorded with the permission of the participants. Content analysis was applied in data analysis; The codes and themes were analyzed by two researchers and the Miles&Huberman coefficient was calculated as 0.90 for the agreement between researchers.

Results

According to the results of the research, the majority of PCG students (77%) stated that the distance education process affects their education life negatively; a small portion of the students (23%) stated that this effect was positive. The positive effects expressed by the students are that individuals save time from theoretical courses and increase their grades. When the negative effects are examined, it is noteworthy that the inability to provide classroom interaction comes to the fore. In order to learn more clearly how the distance education process affects their lives, students were asked for a flash sentence/word describing this process. The answers received are as *“Missing year, Emptiness, Totally negative, Instructive, Disappointment, Not being competent, Awareness, Both constructive and destructive, Asociality”*.

PCG students stated that the most important advantage in terms of applied courses in the distance education process is that they have time to develop themselves (90%) and that working students can complete their education (10%). They stated that the disadvantages experienced in terms of applied courses in the distance education process are the inability to interact with the students (40%), not feeling competent in the field (36%) and not being able to socialize (24%). In addition, almost half of the PCG students (44%) stated that active participation of the students in the lessons should be ensured in the applied courses. However, they suggested that the duration of the courses in applied courses is not sufficient and the durations should be extended (34%) and that internship-practice opportunities be provided in the province where the student is in the pandemic process (22%).

Discussion and Conclusion

With the spring semester of the 2019-2020 academic year, universities that switched to distance education had to conduct their courses synchronously or asynchronously. With the decision taken by YOK (2021), regarding the spring semester of the 2020-2021 academic year, it has been decided to complete the theoretical courses as well as the practical courses through the distance education process in faculties other than the Faculty of Medicine and Veterinary. Considering the applied courses within the framework of the Faculty of Education, it is seen that there are applied courses such as Observation and Internship in Schools in almost every department. In addition to this, departments also have their own applied courses that are carried out individually or in groups. For example, The Solfege in the Music Teaching Department, laboratory courses in the Science Education Department, and workshop courses in the Painting Teaching Department are among the applied courses held at universities various course using specific materials. In the PCG Department, there are applied courses such as Individual Psychological Counseling, Psychological Tests, Community Service Practices, Field Study, Observation in Institutions and Seminar courses in PCR, which students are expected to conduct with experts, clients, teachers, students in schools. With the decision taken, all the applied courses within the Faculties of Education, which are important in terms of raising the teachers-consultants of the future, were carried out online.

According to the results of this research, 77% of the students studying in the PCG Department stated that the distance education process affects their education life negatively and that classroom interaction was largely lacking. The most important advantage of the distance education process is

that students have time to develop themselves; however, it is an advantage that both working and studying students can complete their courses. According to PCG students, the most important disadvantage of distance education is the lack of interaction-school atmosphere with students. Based on this situation, the students stated that they could not feel competent in the field. Considering socializing and interacting with the students as a requirement for the practical lessons of PCG students, many of the students state that they will turn into "*like a fish out of water*" when they start working. This situation can be considered as a self-efficacy belief that will significantly affect the business life/career of PCG students in the future. Based on this, it is possible to interpret that PCG students and, on the other hand, future consultants-teachers may lead to a loss of motivation and the position they refer to as a 1-0 defeat in the field.

According to the results of the study, almost half of the undergraduate PCG students stated that active participation of the students in the applied courses should be ensured; that the duration of the courses in applied courses is not sufficient and the course durations should be extended; and that it is a necessity to provide internship-practice opportunities in the province where the student is in the pandemic process. From this point of view, it is understood that PCG students cannot allocate enough time for applied courses in the distance education process and course participation is low. In case such a situation occurs again in the future, it can be suggested to provide students with internship-practice opportunities in their own provinces, to increase the interaction in schools, to carry out studies that take into account the self-efficacy perception of consultant-teacher candidates, and to develop distance education on the basis of these studies.

ETİK BEYAN: "PDR Lisans Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Uygulamalı Derslerin Yürütülmesine İlişkin Görüşleri" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır ve veriler toplanmadan önce Aksaray Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 22.02.2021 tarih ve 2021/01-51 sayılı etik izin alınmıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.